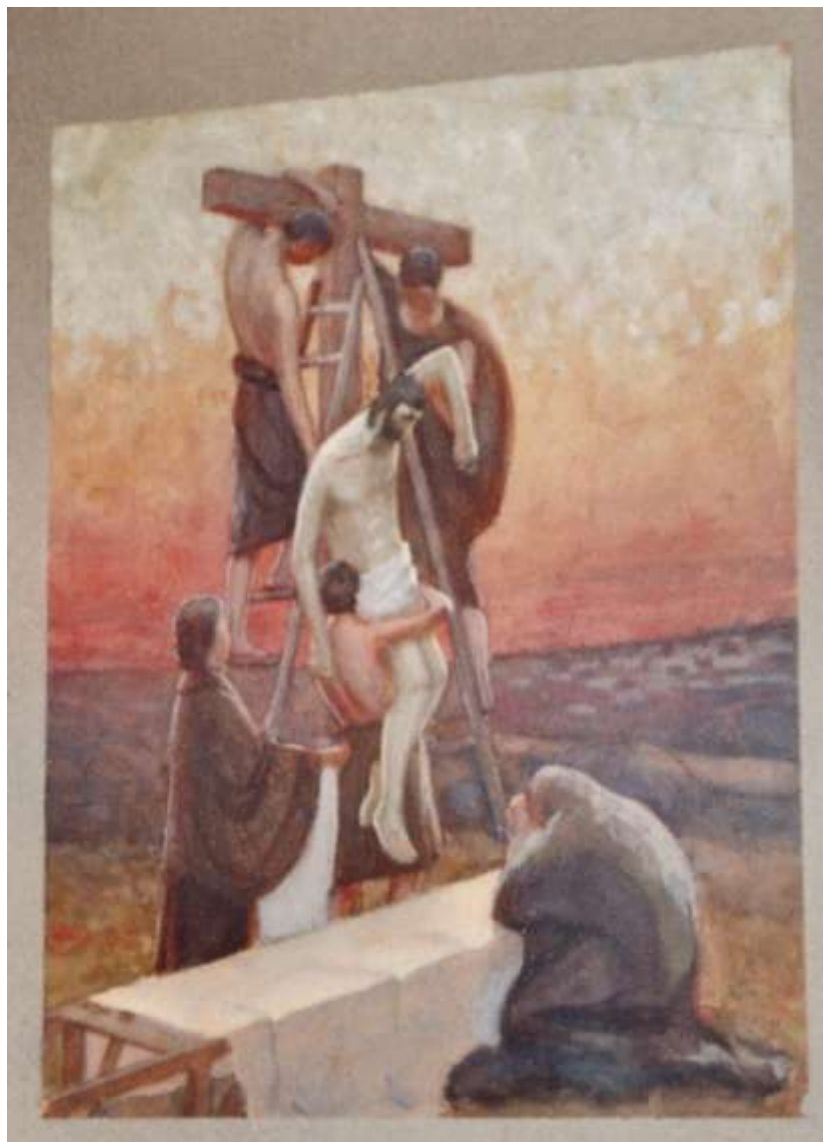

**Terijoen evankelis-luterilainen
kirkko 100 vuotta
6.12.2008**

Kuvia ja tapahtumia sadan vuoden ajalta

Terijoen kirkon alkuperäinen alttaritaulu

Terijoen kirkon alttaritaulu, joka esitti Vapahtajan ristiltä ottamista, oli taiteilija Ilmari Launiksen työtä. Alkuperäisestä alttaritaulusta ei tiettävästi ole väri-
valokuvia.

Yllä oleva kuva on Ilmari Launiksen maalauksesta, jonka takana on teksti:

”Terijoen seurakunnan kirkon alttaritaulun luonnos, jonka on valmistanut taiteilija Ilmari Launis, joka lahjoitti tämän taulun T. A. Brummerille kesäk. 22 p:nä 1914, jolloin yllämainittu alttaritaulu asetettiin paikoilleen Terijoen kirkkoon.”

Taulun omistaa Pertti Kastari.

Julkaisija

Teri-Säätiö,
Terijoki-Seura ry
Järvenpää, 2008

Päätoimittaja

Jaakko Mäkelä

Toimituskunta

Veli-Pekka Sevón
Timo Vuorinen
Tuovi Paju
Kari Koho

ISBN 978-952-92-4861-2

Painopaikka: Aikataos, Kirkkonummi

Lukijalle

Terijoen evankelis-luterilainen kirkko 100 vuotta

Josef Stenbäckin suunnitteleman ja rakentaman Terijoen kirkon vihki käyttöön piispa Colliander toisena adventtina 6.12.1908 – tasan 100 vuotta siten. Piispan puheen aiheena olivat Mooseksen kirjan sanat: ”Paikassa, jonka pyhitän omalle nimelleni, minä tulen luoksenne ja siunaan teitä.” Nyt sadan vuoden jälkeen kirkkorakennus seisoo edelleen paikallaan entisessä asussaan, ja Hän lupauksensa mukaan tulee ja siunaa meidät.

Kirkkorakennus on tornillisena ja tornittomana seurannut ympäristönsä monivaiheista elämää. Kirkko rakennettiin keskelle vilkastuvaa huvilayhdyskuntaa, se on nähnyt vallankumouksen tuomat muutokset, toisen huvilakauden tuoman uuden taloudellisen nousun ja Kannaksen kulttuurin kulta-ajan taiteilijat, sotavuosien kauhut, elokuvateatteriajan ja sen jälkeisen uuden kehityksen.

Kirkon nyt juhliessa sataa vuottaan ovat terijokelaisjärjestöt halunneet tehdä tämän julkaisun kertomaan tärkeän ja rakkaan rakennuksen vaiheista. Kertomus on tehty entisten terijokelaisten ja Terijoen seurakunnan suomalaisen tukiryhmän näkökulmasta. Varmaan on sivuutettu jotain tärkeää jostain toisesta näkökulmasta katsoen. Ehkä meillä tulevaisuudessa on mahdollisuus kertoa perusteellisemmin kirkon vaiheikkaasta historiasta.

Matkan varrella kirkkorakennus oli mennyt huonoon kuntoon ja kaipasi kunnostusta. Me terijokelaisjärjestöt tahdomme kiittää Terijoen kirkon tukiryhmän seurakuntia suuresta henkisestä ja taloudellisesta ponnistuksesta kirkon kunnostamiseksi. Myös elinkeinoelämän ja yksityisten henkilöiden panos on ollut ratkaiseva. Uskoa tulevaisuuteen antaa se, että Zelenogorskin ortodoksinen seurakunta ja kaupunki ovat tukeneet korjaushanketta.

Toivomme, että Zelenogorskin seurakunta voi käyttää tehokkaasti rakennusta toimintakeskuksenaan, kuten jo nyt kymmenen vuoden ajan onkin tapahtunut.

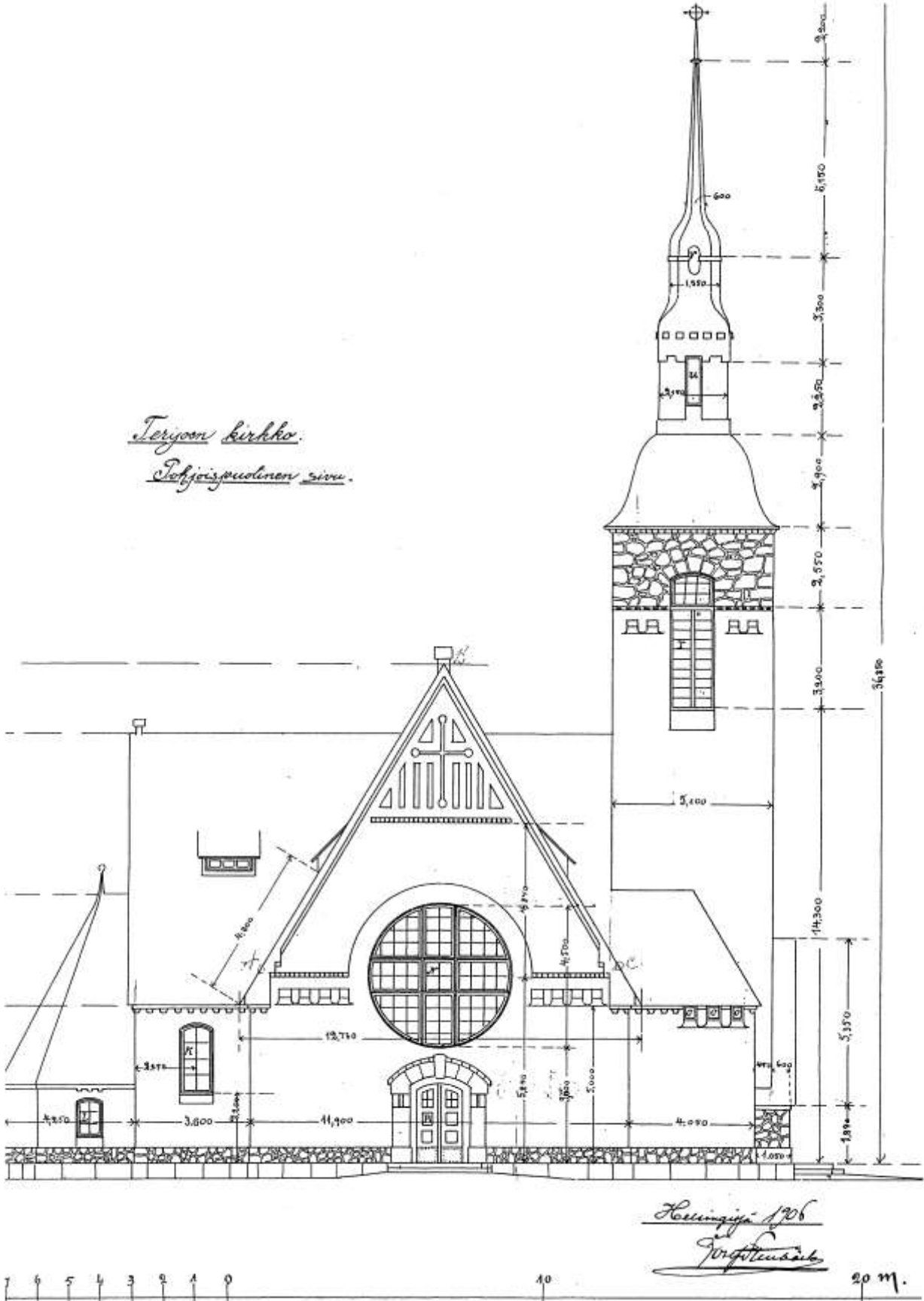
Toivomme kirkon korjattuna kertovan paremmin kuin ennen Terijoen suomalaisesta ajasta. Toivomme, että kaikki Zelenogorskin asukkaat voivat iloita kaupungissaan olevasta kauniista entistetystä Terijoen kirkosta.

Terijoen luterilaisen kirkon 100-vuotisjuhlissa 6.-7.12.2008

Jaakko Mäkelä

Teri-Säätiö ja Terijoki-Seura ry

*Terjoon kirkko.
Pohjoispuolinen sivu.*

*Leisinger 1906
J. W. Leisinger*

Terjoen kirkon alkuperäinen piirustus. Kuvassa kirkon sivukuva.

Josef Stenbäck

Terijoen kirkon suunnitellut Josef Stenbäck (1854 – 1929) oli aikakautensa tuotteliain suomalainen kirkkoarkkitehti. Hänen suunnittelemaansa kirkkoja valmistui eri puolille maata 35. Rajan taakse jääneistä ovat Terijoen lisäksi säilyneet Koiviston ja Räisälän kirkot. Näistä ainoana Terijoen kirkko on kunnostettu alkuperäiseen asuunsa. Kuolemajärven kirkko on tuhoutunut.

Kuva: Stenbäckin suvun kokoelmat

Terijoen kirkon syntyhistoriaa

Ajatus Terijoen muodostamisesta itsenäiseksi seurakunnaksi oli herännyt jo 1800-luvun lopulla. Kirkko vihittiin käyttöön 6.12.1908.

Oma seurakunnallinen toiminta alkoi 1.12.1903, jolloin Kivennavan kirkkoherran apulaiseksi Terijoelle määrätty pastori Toivo Aleksander Brummer väliaikaisessa kirkossa Keskikylän kansakoulussa piti ensimmäisen jumalanpalveluksen. Itsenäiseksi kirkkoherrakunnaksi Te-

rijoki tuli 1.5.1909, johon mennessä kirkko oli rakennettu, hautausmaa saatettu asianmukaiseen kuntoon sekä papiston palkkauskysymyksissä tarpeelliset sopimukset Kivennavan papiston kanssa saatu aikaan.

Arkkitehti Josef Stenbäckin laatimat kirkon piirustukset hyväksyttiin 17.12.1906 ja kirkon rakentaminen uskottiin arkkitehti Stenbäckille. Kirkon peruskivi laskettiin juhannuksena 1907 ja rakennustyöt edistyivät niin, että lokakuussa 1908 kirkko oli valmis vastaanotettavaksi.

Savonlinnan hiippakunnan piispa O. I. Colliander toimitti kirkon juhlallisen vihkimisen toisena adventtisunnuntaina 6.12.1908. Piispan puheenaiheena olivat sanat: "Mihinkä paikkaan ikänänsä minä säädän nimeni muiston, sinne minä tulen sinun tykösi ja siunaan sinut". 2 Moos. 20:24.

Kaksitoista äänikertaiset urut olivat rakennetut E. F. Walckerin tehtaassa Württembergissä. Urkujen hankkimiseen seurakuntalaiset ottivat innolla osaa. Pidettiin ompeluseuroja ja järjestettiin kuoron toimesta laulajaisia sekä muuta keräystoimintaa.

Kirkonkelloja oli kaksi. Kellot olivat valmistetut Saksassa Apoldan tehtaassa. Suuremmassa kellossa oli säkeistö isänmaan virrestä sekä sanat: Tulkaa veisatkaamme kiitosta Herralle ja riemuitkaamme meidän autuuden kalliolla. Ps. 95:1; ja pienemmässä: Kiittäkää Herraa, sillä Hän on hyvä ja Hänen laupeutensa pysyy iankaikkisesti. Ps. 106:1.

Terijoki-kirja, 1951

Terjoen uusi kirkko vihittiin käyttöön

Terijoella ilmestynyt Terijoki-lehti julkaisi 9.12.1908 uutisen Terjoen kirkon vihkimistilaisuudesta.

Uutisen teksti oli seuraava:

Terjoen uusi kirkko vihittiin tarkoitukseensa viime sunnuntaina. Peläten tungosta ja että vieraskyläläiset mahdollisesti tulisivat valtaamaan paikat terijokelaisilta, oli rakennustoimikunta jakanut 1.200 pääsylippua. Nämä liput kumminkin loppuivat kesken. Suuret laumat olikin väkeä kirkon ovilla. Mutta vaikka kirkko onkin rakennettu 550 hengelle, oli siinä vihkimätilaisuudessa väkeä noin 1.500 – 2.000 henkeä. Ilma muodostui sietämättömäksi, sattuipa pyörtymiskohtauksiakin.

Miellyttävän vaikutuksen tekee kirkko sisästä päin. Ei ole turhia koristuksia, on yksikertaista, sopusointuista. Kirkossa on vallitsevana vihreä väri, koristeet aistikkaita vaskikoristeita. Urut ovat perin ko-meat ja uhkeat.

Kirkon vihkimisen toimitti Savonlinnan hiippakunnan piispa O. Colliander, lukuisten pappien avustamana. Pöytäkirjaa tilaisuudesta piti kirkkoherra Saarinen. Saapuvilla oli Uudenkirkon kirkkoherra Lönroth, Kivennavan kirkkoherra Maunu, Kivennavan kappalainen Huhtinen y.m.

Piispa siunasi kirkon, seurakunnan ja lopuksi piti hän puheen.

Nautinnolla kuunteli täkäläisen kirkkoköörin esitystä. Uutteralla työllä oli kanttori Elfengren valmistanut nämä esitykset ja hyvällä nautinnolla niitä kuunteli.

Tämän toimituksen perästä alkoi sitten tavallinen jumalanpalvelus, jossa alttaritoimituksen toimittivat kirkkoherra

Lönroth ja Saarinen, saarnasi pastori Brummer.

Upeana seisoo nyt Terjoen kirkko. Paljon on seurakunta sen saamiseksi uh-rannut. Tulevaisuus on näyttävä, oliko siitä vastaavaa hyötyä.

Tulemme vastaisuudessa julkai-semaan seikkaperäisen kertomuksen tä-män homman vaiheista.

Sakari

Terijoen seurakunnan kirkkoherrat

Toivo Brummer
1903–1923

Onni Hämäläinen
1924–1935

Väinö Mutru
1936–1949

Terijoen kirkko 1941

Kirkko sodan aikana

Sodan syttyessä syksyllä 1939 kirkko jäi ehyenä urkuineen, kelloineen ja alttaritauluineen vihollisen haltuun.

Kun se syksyllä 1941 joutui jälleen joukkojemme käsiin, oli torni purettu pois ja urut sekä alttaritaulu ja kellot kadonneet. Kirkkoa oli käytetty elokuva-teatterina ja siksi osa ikkunoista oli muurattu umpeen ja rakennuksen sisustus muutenkin tehty teatteritarkoituksiin soveltuvaksi.

Terijoki-kirja, 1951

Jumalanpalvelus Terijoen kirkossa 26.11.1939

Tuomiosunnuntaina 1939 oli Terijoen kirkossa erikoisen harrastunnelmainen jumalanpalvelus. Elettiin vakavaa ajankohtaa. Asekuntoiset miehet oli kutsuttu maamme rajoille puolustustehtäviin.

Aika painoi leimansa myös silloiseen kirkkokansaan. Meitä oli vain pieni joukko vakituisia seurakuntalaisia ylhäällä lehtereillä, kirkon alaosan täytti harmaapukui-nen puolustusväki. Voimakkaana kaikui virrenveisuu ja lähtemättömästi painui mieleen sananjulistus.

Emme kuitenkaan voineet silloin aavistaa, että jumalanpalveluksemme oli sillä kertaa viimeinen. Mutta niin kävi. Kun seuraavana sunnuntaina, kirkkovuotemme ensimmäisenä, kutsuivat kirkonkellot muualla yhteiseen jumalanpalvelukseen, oli meidän kirkkomme kellonääni jo vaimennut ja me seurakuntalaiset kaukana rakkaasta kotikylästämmme.

Wendla Salokas, 1941

Adventtikirkossa Terijoella 30.11.1941

Kauniina valkeni Terijoella marraskuun 30 päivä 1941, tuo talvisotamme syttymisen kaksivuotispäivä. Jännittyneinä kyselimme, saisimmeko tämän juhlapäivämme viettää rauhassa vihollisen häiritsemättä kirkkomatkaamme. Pahenteisesti surisivat koneet ilmassa ja ittykkien valokuova-ammukset halkoivat ilmaa. Pahempaa ei kuitenkaan tullut. Klo 10 oli määrä alkaa ensimmäisen päivän kolmesta jumalanpalveluksesta.

Määräaikoina täyttyi kirkkomme sotilaista, lotista ja siviiliväestä. Alttaripalveluksen suoritti sotilaspastori Pentti Murto ja saarnan piti kirkkoherra V. Mutru. Virrenveisuuta säesti torvisoittokunta ja sotilaskuoro orkesterin säestämänä esitti Hosiannan.

Paitsi uuden kirkkovuoden alkaminen antoi tämän päivän jumalanpalvelukselle erikoisen merkityksen kaksivuotismuisto. Olimme myös kaksi vuotta sitten valmistaneet adventtijumalanpalvelusta, huolimatta siitä, että seurakuntamme jo silloin oli evakuoituna. Sotilaskuoro oli silloinkin harjoitellut Hosiannaa, mutta ennen kuin tuo adventtisunnuntai valkeni, paloivat Kannaksella jo vainovalkeat. Kodeistansa siirtyvien loputtomat jonot ja takana savuavat kylät antoivat silloin leimaa elämälle. Nyt oli kaikki toisin. Tosin tunnettiin nytkin sodan välitön läheisyys, mutta poissa oli se ahdistava tunne, mikä kaksi vuotta sitten täytti sydämen.

Oltiinhan nyt jälleen kotona. Ja vaikka seurakunta ei vielä täysilukuisena ollutkaan koolla, niin voitiin kuitenkin olla toivossa iloisia. Kiitollisin mielin saatiin myös todeta se, että saimme olla koolla omassa kirkossamme. Tuntui kuin päivän saarnatekstin sana: "Palvelkaa Herraa ilolla, käykää Hänen portteihinsa kiittäen, Hänen esikartanoihinsa ylistystä veisaten", vasta nyt olisi opittu oikein ymmärtämään.

Ei vain meille siviiliväelle ollut suuri-arvoista saada aloittaa uutta kirkkovuotamme yhteisellä jumalanpalveluksella seurakuntamme kirkossa. Samoin oli asianlaita myös sotilaiden. Pastori Pentti Murto, joka saarnasi toisessa, klo 12 alkavassa sotilasjumalanpalveluksessa, korostikin erikoisesti sitä, että nyt läsnä olevilla sotilailla oli erityistä syytä kiittää Jumalaa siitä, että he nyt sodan polkuja kuljettuaan saivat viettää tämän adventtijuhlan tässä kirkossa.

Kolmas ja viimeinen päivän jumalanpalveluksista, sekin sotilaita varten, alkoi klo 13. Voimakkaina kaikuivat virret tässäkin jumalanpalveluksessa ja hartaina hiljennytettiin kuulemaan sekä adventtisanomaa että Hosiannaa.

Tuntui kuin olisimme kaikki voineet sydämistämme yhtyä kiittämään Herraa, sillä Hän on hyvä ja Hänen uskollisuutensa kestää polvesta polveen.

Väinö Mutru, 1941

Evakkoon siirtynyt Terijoen kunta julkaisi vuosina 1940–1941 Terijokelainen-nimistä lehteä. Se toimi yhdyssiteenä evakossa olleiden terijokelaisten kesken. Lehdessä kerrottiin Terijoen tapahtumista ja opastettiin maanhankinta- ja muissa ajankohtaisissa asioissa. Siinä julkaistiin muun muassa tällä aukeamalla olevat Wendla Salokkaan ja Väinö Mutrun kirjoitukset.

Terijoen sotilashautausmaa

Syksyllä 1941 perustettiin sodassa kaatuneille kirkkopuistoon hautausmaa, johon haudattiin 75 terijokelaista vainajaa. Hautausmaan vihkiminen oli tarkoitus järjestää heti kun haudattujen omaiset olisivat palanneet takaisin kotiseudulleen.

Mutta toisin kävi. Tilanteen muuttuessa kirkkoherra Mutru toimitti hautausmaan vihkimisen piispa Ilmari Salomiehen määräyksestä 21.5.1944.

Viimeinen sotilashautaus toimitettiin kirkossa touko-kesäkuun vaihteessa.

Venäläisten hyökkäys käynnistyi 10.6.1944; neuvostohallinto muutti kirkon jälleen elokuvateatteriksi.

Nyt hautausmaan paikalla on 24.7.1993 paljastettu muistokivi

Terijoen kirkon kalleudet

Viereisellä sivulla on kuvia Terijoen kirkon "kalleuksista". Omia henkilökohtaisia tavaroitaan unohtaen rovasti Väinö Mutru kantoi kirkon ehtoollisvälineitä repussa ja kassissaan metsän läpi Raivolaan, jossa hän vasta pääsi autokuljetukseen.

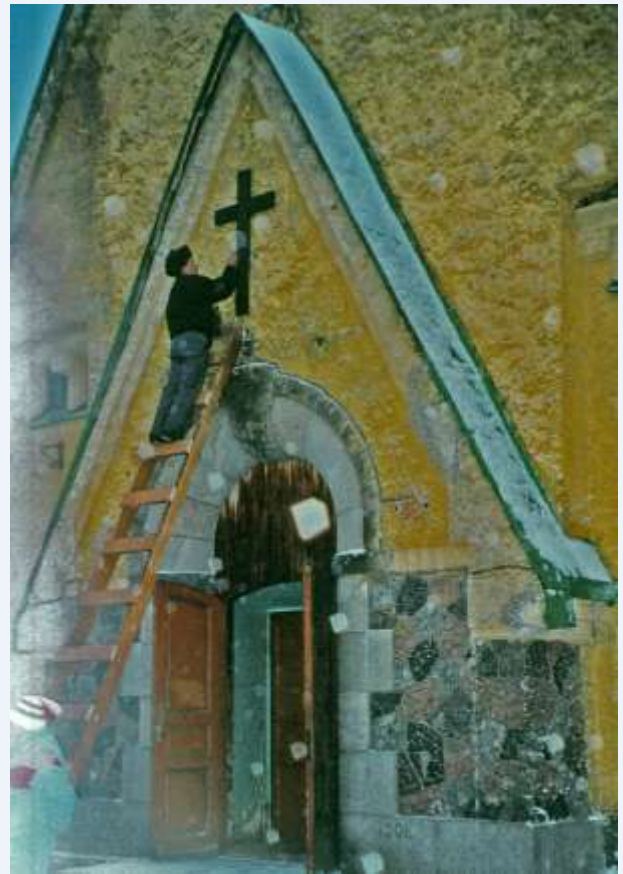
Viimeisessä kokouksessaan Terijoen kirkkoneuvosto päätti kirkon evakkoon tuotujen esineiden sijoituksesta. Ne ovat Järvenpään ja Tuusulan seurakuntien hallussa ja käytössä juhlapäivinä.

Sodan jälkeen kirkkohallitus otti vastatakseen luovutetun Karjalan lakkautettujen seurakuntien varoista ja veloista. Näin ollen Terijoen kirkon kalleudet ovat tällä hetkellä kirkkohallituksen hallinnassa.

Elokuvateatterin kyltin poisto oli jätetty
 Olli Torkkelin kunniatehtäväksi
 Risti sai paikkansa oven yllä
 Olli Torkkeli seuraa maalaustöitä
 Zelenogorskin luterilaisen seurakunnan
 kirkkoherra Alexander Kudryavtcev ja
 kirkon 90-vuotisjuhlajuliste
 Kirkon kuori 2000-luvun alun asussa

Kun Torkkelin Olli Pobedan seinältä pudotti ja muita voiton hetkiä

Kesän ja syksyn -92 aikana heräsi ajatus, että inkeriläisten joulusta oli tulos- sa hyvin vaatimaton. Entä jos kävisi hattu kourassa teollisuuden ja kaupan edustajien luona, olisiko siitä apua? Olli tarttui puhe- limeen, ja jo vain oli. Hän ei käytä termiä "verkottuminen", mutta käytännössä hän on soveltanut sitä alusta asti.

Hänen käynnistämänsä yhdistys Avustus-Rengas Auttavat kädet on toimi- nut pitkään ja toimii edelleen. Mutta koh- teena Terijoen kirkko on noussut hyvin keskeiseksi. Sen luovuttamisesta luterilai- selle seurakunnalle oli neuvoteltu vuosi- kausia ja asiaa pidetty esillä kaikilla mah- dollisilla tasoilla. Ratkaisua odotellessa ju- malanpalveluksia pidettiin milloin kirjas- tossa, milloin Valkeasaareen rakennetussa rukoushuoneessa.

Kun toive sitten toteutui, elettiin ke- sää 1998. Seurakunnan silloinen – ja ny- kyinen – pappi Aleksanteri Kudrajtsev ru- pesi raivaamaan talon sisäpuolta, koke- musta rakennusosalta kun oli. Sillä tavoin saatiin elokuvateatterin rekvisiittaa pure- tuksi ja sakaristo seurakunnan käyttöön. Mutta näkyvin muutos oli vielä edessä, sillä ikään kuin kirkko olisi yhä ollut Kino Pobe- da eli Elokuvateatteri Voitto. – Yhdellä avustusmatkalla löytyi puutikkaat, auto- korjaamosta lainattiin kulmahiomakone, ja niin se teksti lähti, kertoo seinälle kavun- nut Olli. Nyt tilalla on luterilainen risti.

"Loppurutistuksen" jatkuessa todet- tiin, että budjetti ei riitä kaikkeen mitä si- säseinien kunnostus vaatii, sillä maalaus-

työn menetelmät ja käytetyt aineet ovat aikojen kuluessa muuttuneet paljon. Sekä venäläisen museoviranomaisen että terijo- kelaistahon tavoite on kuitenkin ollut sa- mansuuntainen; molemmat pyrkivät au- tenttiseen lopputulokseen, siihen että kirk- ko olisi "kuin silloin ennen". Toki siitä on vanhemman polven terijokelaisilla eri käsi- tyksiä. Toisten mielestä katon pitäisi olla punainen, kun se on nyt maalattu vihreäk- si, toiset muistavat sisäseinien värityksen erilaisena...

Tikkurilan Väri on antanut apuaan, kun selviteltiin seinien käsittelytapoja ja side- sekä maalausaineita. Niistä oli jo päästy yksimielisyyteen, mutta sitten tuli takapakkia: entinen käytetty sideaine oli haurastunut ja piti kaapia seinistä pois yn- nä jälki tasoittaa. Hikinen urakka. Ja tietyt korjaustyöhön valitut aineet oli sertifioitu Suomessa käytettäväksi, mutta niillä ei ol- lut Venäjällä tarvittavaa sertifikaattia. Alkoi uusi kierros, piti puhutella päättäjiä sekä Pietarin että Tikkurilan suunnalla. Eikä sii- nä tietenkään kaikki. Ikealta on pyydetty ja saatu keittiön kaapit, Helkamalta kylmä- kalusteita, K-Raudalta lähti vielä nyt kesäl- lä keittiökoneita. Hauholainen puuseppä on tehnyt alttarikaiteen ja saarnastuolin.

Näin juhluvuonna kelpaa palata sii- hen sitkeään työhön, joka Terijoen kirkon ja sen luterilaisen seurakunnan hyväksi on tehty. Esteitä ja vaikeuksia on riittänyt, mutta ehkä remontin motoksi kävisi erään karjalaismummon käyttämä sanonta: "Sil asjal on olt siunausta."

Tuovi Paju

Rippikoulu Terijoella 1943

Kuka lie huomannutkin, että popoossamme olevat 1925–27 syntyneet nuorukaiset eivät olleet käyneet rippikoulua. Lääninrovasti Väinö Mutru tästä lähes kauhistui ja ryhtyi tuumasta toimeen. Hän kävi, kun oli Terijoen seurakunnan kirkkoherra, pitämässä meille yhdeksälle jukurille rippikoulua 5–6 kertaa kesä-heinäkuussa 1943. Sääliksi kävi kirkkoherran käyntejä, sillä ehkä yhtä poikkeusta lukuun ottamatta vapaaehtoiset soturit eivät juurikaan sanaa lueskelleet, vielä vähemmän sitä ulos tulkinneet. Pääsimme kuitenkin konfirmaatioon ja nauttimaan Herran pyhästä ehtoollisesta Terijoen kirkossa 18 heinäkuuta 1943. Yksi minulle tuttu lotta oli tilaisuudessa läsnä, Mari Lemmetty Kuokkalasta, yhtään muita siviilipukuisia kuin kirkkoherra ei kirkossa ollut.

Omat lottamme tarjosivat ylimääräisen kahvitilaisuuden (korvike), jossa olivat

paikalla rovasti Väinö Mutrun lisäksi luutnantti Arvo Laitinen, vääpeli Matti Hopia, kersantit Miettinen ja Mahman sekä tietenkin me ripille päässeet. Ettei rovasti Mutrun osuus jäisi tarpeettoman sivulliseksi on syytä mainita, että hän kävi Järvenpäästä käsin meitä paimennettaviaan opettamassa.

Ripille pääsivät Pauli Kostiainen ja Lauri Johannes Laitinen Terijoelta, Eino Erkki Heikkinen, Mauri Tapani Huuhka, Kaarlo Johan Kettunen ja Pentti Olavi Makunen Terijoelta, Arvo Ensio Pullinen Haapalasta, Onni Ahtiainen ja Tauno Karhu (Kairesalo) Kuokkalasta.

Lahdentakainen Totleben-linnake muisti onnittelullaan, sillä vain puoli tuntia kirkonmenojen jälkeen alkoi voimakas keskitys Terijoen kirkon ympäristöön.

Tauno Kairesalo

Terijoen kirkon kunnostus 1998–2008

Seurakunnallinen toiminta tuli mahdolliseksi Neuvostoliitossa perestroikan aikana. Zelenogorskin luterilaisella seurakunnalla ei kuitenkaan ollut kokoon-tumistilaa. Se piti tilaisuuksia muun muassa yksityiskodeissa, kirjaston kokoushuoneessa ja musiikkiopistolla. Omien tilojen saanti näytti ensi alkuun mahdottomalta. Kirkko oli elokuvateatterina ja Pietarin kaupungin kulttuuritoimen hallinnassa.

Kirkon tiloissa toimineelle Kino Teatr Popedalle (=voitto) ei löytynyt vaihtoehtoisia tiloja, vaikka hallinnon taholta ilmaistiinkin halua kirkon luovuttamiseen seurakunnan käyttöön. Rakennuksen säilymisen kannalta oli hyvä, että siellä toimi elokuvateatteri, sillä silloin sitä pidettiin jotenkin kunnossa.

Zelenogorskin seurakunta etsi yhte-yksiä Suomen entisiin terijokelaisiin. Myös Suomen puolella tavoiteltiin yhteyksiä Terijoelle. 90-luvun alussa muodostui Järvenpään seurakunnan keskuudessa ”Terijoen seurakunnan tukiryhmä”. Samanlainen tukiryhmä muodostui Hämeenlinnan rovastikunnan alueella. Tukiryhmät järjestivät humanitääristä ja hallinnollis-taloudellista apua Terijoelle. Zelenogorskin seurakunta sai myös tukea Lappeenrannan Kansanlähetykseltä, jonka piiristä tulivat ensimmäiset seurakunnan asioiden hoitajat, joiden tehtävänä oli perehdyttää uutta seurakuntaa hallinto- ja talousasioihin.

Ensimmäinen jumalanpalvelus sodan jälkeen pidettiin elokuvateatterilta vuokra-tussa kirkossa suomalaisen avustusretken vieraillessa Terijoella 8.12.1990. Se on säilynyt mukana olleiden mielessä yhtenä

vaikuttavimmista kirkossa käynneistä kautta aikojen. Inkerin Kirkon Zelenogorskin luterilainen seurakunta tuli virallisesti rekisteröidyksi 16.10.1991. Samoihin aikoihin tehtiin Järvenpään ja Zelenogorskin kaupunkien välinen ystäväkaupunkisopimus. Laadittu sopimus hyväksyttiin Järvenpään kaupunginvaltuustossa 19.8.1991.

Venäjän uuden uskontolain mukaan kirkot tuli luovuttaa entiseen käyttöönsä. Zelenogorskin seurakunta sai Terijoen kirkon hallintaansa 28.8.1998. Seurakunta järjesti kirkon upean 90-vuotisjuhlan 12.12.1998; samalla juhlittiin kirkon saamista seurakunnan käyttöön ja restauroinnin alkamista. Juhlaan osallistuivat Zelenogorskin seurakuntalaisten, entisten terijokelaisten ja tukiryhmäläisten lisäksi paikallishallinto ja paikallisen ortodoksisen seurakunnan edustajat.

Tukiryhmän seurakunnat päättivät osallistua Terijoen kirkon entistämiseen ja kokosivat keskuudestaan "remonttiryhmän", joka valitsi projektin vetäjäksi ja työnvalvojaksi rakennusmestari Jouko "Jussi" Pulkkinen.

Alkuvaiheessa pohdittiin, tulisiko suunnittelutyö tehdä Suomessa vai Venäjällä. Pohdinta päättyi Venäjällä tehtävään suunnitteluun, koska kaikki viranomaisten vahvistettavaksi tulevat suunnitelmat tulisi kuitenkin tehdä venäjäksi ja venäläisen normiston mukaisina. Kymmenvuotisen työn alkuvaiheessa myös venäläinen hintataso oli edullisempi kuin suomalainen. Arkkitehdiksi valittiin Aleksander Vasiljeff, joka osoittautuikin Stenbäckin kirkkoarkkitehtuurin arvostajaksi.

Kilpailutuksen jälkeen pääurakoitsijaksi valittiin rakennusliike Intterstroi Plus / Igor Tammi.

Monien Venäjälle jääneiden kirkkojen kunnostuksia on tehty talkoilla. Terijoen kirkon osalta talkoiden tekeminen varsinkin ulkopuolen korjauksissa todettiin hankalaksi. Miten määritellään urakoitsijan työn ja talkootyön väliset vastuut ja takuut? Niinpä työt tehtiin valtaosin urakkoina. Kalustuksen osalta voitiin paremmin käyttää erillisiä lahjoituksia ja talkootöitä.

Työ aloitettiin kuntokartoituksella. Ehkä pieneksi yllätykseksi jouduimme uusimaan muun muassa kiinteistön sähkökaapelin. Elokuvateatterin aikana oli kiinteistöön tuotu kaapeli, joka riitti vain elokuvakoneelle ja valaistukselle. Hiililämmitteinen kattila oli rikkoutunut ja uusittu sähkölämmitteiseksi 1990-luvulla. Sähkökaapeli ei kuitenkaan enää riittänyt lämmityssähkön siirtoon, ja se jouduttiin uusimaan. Hyvästä suunnittelusta huolimatta koettiin edellä kuvatun kaltaisia yllätyksiä vielä myöhemminkin, mikä lienee tavallista vanhan kiinteistön saneerauksessa.

Vuosina 1999–2004 tehtiin kirkon ulkopuolinen korjaus. Vesikatto ja kattovatsat uusittiin, katto maalattiin, ullakon eristeet uusittiin, torni rakennettiin, umpeen muuratut ikkunat avattiin ja uudet karmit, pokat, lasit asennettiin, alakerran ikkunoihin asennettiin suojakalterit, ulkorappaus korjattiin ja rakennus maalattiin, ulko-ovet uusittiin, wc-tilat rakennettiin eteisaulaan ja rakennus liitettiin viemäriverkkoon. Koko ulkopuolisten töiden ajan kirkko oli seurakunnan käytössä, mistä tietysti aiheutui vaikeuksia niin seurakunnan toiminnalle kuin urakoitsijalle. Kaikki selvisivät kuitenkin hyvin hankaluuksista.

Zelenogorskin seurakunnan 10-vuotisjuhlan yhteydessä 18.5.2003 soitettiin uusia kirkonkelloja ensimmäisen kerran. Kellot oli hankittu Markus Saaren koaamalla rahavaroilla ja valettu venäläisessä valimossa.

Sisäpuoliset työt viivästyivät suunnittelusta, sillä haluttiin, että tarvittavat rahat ovat koossa ennen niiden aloittamista. Lisäksi haluttiin saada työ luistamaan ilman keskeytyksiä, sillä sisäpuolisten töiden ajan kirkko joutui olemaan suljettuna. Seurakunta löysi väliaikaisen tilan paikallishallinnon avulla.

Sisäpuolisten töiden urakka päästiin aloittamaan toukokuussa 2007, ja se valmistui kesäkuussa 2008. Lehterin kannatusvasat vaihdettiin tarpeellisin osin ja kannatinpylväät uusittiin, kirkkosalista erotettujen toimistohuoneiden ja keittiön väliseinät rakennettiin, tarpeelliset lisäovet asennettiin, vanhat ovet kunnostettiin, kupolin ja seinäpintojen rappaukset ja maa-

jatkuu seuraavalla sivulla

laukset uusittiin, sakasti kaikin osin kunnostettiin, kirkkosalin ja sivuhuoneiden lattiat sekä sähkö-, lämpö- ja vesijohdot uusittiin. Lisäksi uudistettiin lämpökeskus ja rakennukseen asennettiin palohälytyslaitteet.

Pääosa korjaustyön rahoituksesta on tullut tukiryhmän seurakunnailta. Tikkurilan Värin apu maali- ja pinnoitusaineiden valinnassa on ollut merkittävä lisäksi maalien ja tasoitteiden lahjoitus auttoi pysymään budjetissa. Kalusteiden hankinnassa ovat avustaneet Ikea, Helkama, K-rauta, Hauhon Puutyöpalvelu. Saarnatuolin, penkkien ja kellojen rahoittamiseen Markus Saari on valmistanut toista tuhatta voiveistä ja parisataa linnunpönttöä seurakuntien antaman lisärahoituksen sekä yritysten että yksityisten henkilöiden lahjoitusten lisäksi. Alttarikaitteen lahjoitti Hauhon seurakunta, kastepöydän Teri-Säätiö. Erikoisena yksityiskohtana voidaan mainita, että saarnatuoliin, penkkeihin, alttari-

kaiteeseen ja kastepöytään käytetyt lehtikuuset on saman ikäiset kuin kirkko ja taimet ovat peräisin Raivolan lehtikuusimetsästä. Kalusteiden hankintaa avusti myös Zelenogorskin ortodoksinen seurakunta.

Vietettäessä kirkon 100-vuotisjuhlaa ovat korjausten kolmas vaihe kalustaminen ja neljäs vaihe pihatyöt kesken. Valaistus jää vaillinaiseksi. Kahvio-osan kalustus joudutaan uusimaan kokonaisuuden henkeen sopivaksi jne. Pihatöiden ja ulkovalaistuksen parantamisen suunnittelu ja toteutus jäävät toteutettavaksi tulevana kesänä yhteistyössä Zelenogorskin kaupungin kanssa.

Tutkiessamme Terijoen luterilaisen kirkon historiaa ja valmistautuessamme kirkon 100-vuotisjuhlaan olemme todenneet jälleen yhden aikakauden päättyvän ja uuden alkavan. Työ jatkuu.

Jaakko Mäkelä

”Remonttir ryhmän” puheenjohtaja

Terijoen kirkon remontti- ja muutostyöt 1998–2008

Rakennuttaja

Zelenogorskin seurakunta,
Järvenpään seurakunta,
Terijoen luterilaisen kirkon tukiryhmä

Projektin johto ja valvonta

Suunnittelu

Jouko ”Jussi” Pulkkinen
Arkkitehti Aleksander Vasiljeff
Intterstroi Plus / Igor Tammi

Pääurakoitsija

Rahoitus ja yhteistyökumppanit

Terijoen tukiryhmän seurakunnat
Järvenpää, Hämeenlinna-Vanaja, Hauho, Hattula,
Renko, Tuulos, Kangasala
Tampereen hiippakunta
Tikkurilan Väri, Ikea, K-rauta, Helkama,
Hauhon Puutyöpalvelu, sekä useat muut liikeyritykset
ja yksityiset henkilöt

”Remonttir ryhmä”

Zelenogorskin ortodoksinen seurakunta
Zelenogorskin kaupunki
Jaakko Mäkelä, puheenjohtaja (Järvenpää)
Markus Saari (Hämeenlinnan rovastikunta)
Olli Torkkeli (Järvenpää)
Heikki Vallinheimo (Hämeenlinnan rovastikunta)
Kari J. Hietala, talousasiat (Järvenpää)
ja sisäpuolisten töiden urakan aikana myös
Pekka Luuk
Jukka Virkki

История лютеранского храма Териоки

Архитектор лютеранского храма Териоки Йозеф Стенбек (1854–1929) был самым продуктивным церковным архитектором за все времена. По его проектам было построено всего 35 церкви. В архитектуре храма Териоки элементы неоготического стиля и стиля финского национального романтизма объединяются и формировали определенный «стиль Стенбека». Он стал в начале 2000 века преобладающим стилем церковного зодчества Финляндии. По мнению Йозефа Стенбека внешний вид храма должен соответствовать его предназначению. Кафедра проповедника и алтарь должны находиться близко к прихожанам, чтобы они могли без труда видеть проповедника. Ведь лютеранская церковь является церковью СЛОВА!

Храм был торжественно освящен 6 декабря 1908 г. епископом О. Й. Коллиандером. Темой его речи были слова из библии: «на всяком месте, где Я положу память имени Моего, Я приду к тебе и благословлю тебя.» (Вторая книга Моисеева 24). Церковь обслуживал примерно 8 000 жителей деревни Териоки.

30. ноября 1939 г. началась зимняя война, и храм был оставлен в руки врага. Когда финские войска осенью 1941 г. вернулись в Териоки, храм был преобразован в кинотеатр. Башня была снесена, окна замурованы, орган и запрестольный образ исчезли. Во время войны-продолжения 1941–1944 храм был частично реставрирован, и в нем могли организовать богослужение для солдат и тех редких мирных жителей, которые получили разрешение переехать на территорию боевых действий. Рядом с храмом было построено кладбище для погибших солдат. В послевоенные советские времена в здании храма вновь работал кинотеатр.

В середине 1980-годов лютеранская церковная деятельность зарождалась также в Териоки. Прихожане собирались в частных домах, в переговорной комнате библиотеки и музыкальном училище. В здании храма, которое все еще было кинотеатром, состоялась первая служба 8 декабря 1990 г. во время визита бывших жителей Териоки в г. Зеленогорск. Новый лютеранский приход был зарегистрирован в г. Зеленогорск 16 октября 1991 г., и он просил вернуть здание церкви в свое распоряжение. 28 августа 1998 г. храм был передан евангелическо-лютеранскому приходу Териоки, который относится к епископату Евангелическо-лютеранской Церкви Ингрии. 12 декабря 1998 года приход праздновал 90-летие со дня основания храма.

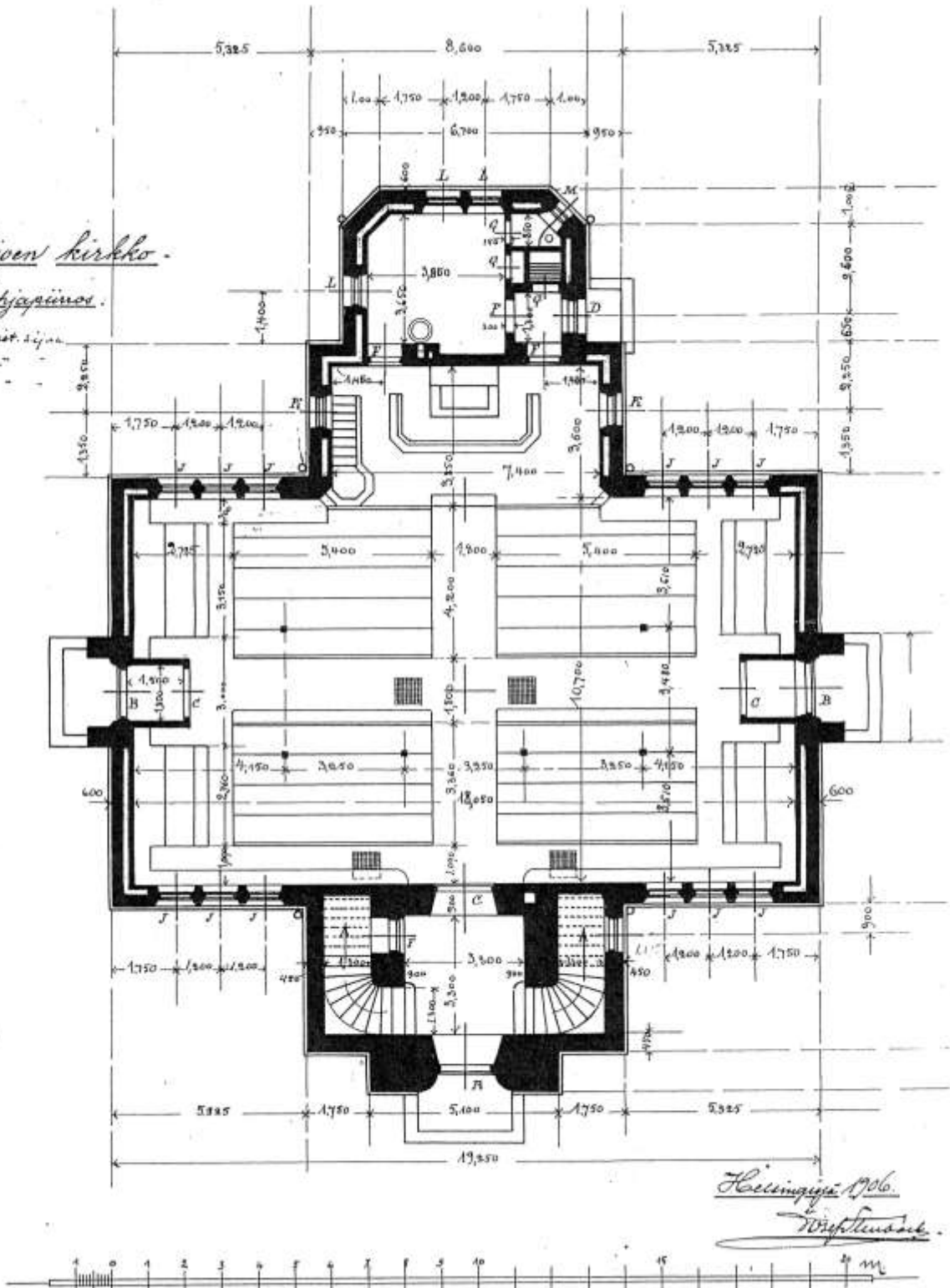
В начале 1990-х годов был создан фонд поддержки прихода Териоки / Зеленогорска. В состав учредителей фонда вошли финские приходы Ярвенпяя, Хямеенлинна-Ваная, Хаттула, Хаухо, Калвола, Ренко и Туулос, несколько позже также приход Кангасалы. Они взяли на себя ответственность за реставрацию храма. Члены ассоциаций бывших жителей деревни Териоки приняли участие в работе фонда в качестве специалистов.

Согласно с условиями контракта по передаче храма, он должен быть восстановлен на прежний вид. Целью была завершение ремонтных работ с наружной стороны и изнутри к моменту празднования 100-летия со дня основания храма. Цель была достигнута. Кроме того, во время реставрации храм стал многопрофильным, что позволяет использовать храмовое пространство для всех видов деятельности прихода. Вторичное освещение храма было произведено епископом евангелическо-лютеранской церкви Ингрии Аарре Куукауппи и его помощниками 14 сентября 2008 г.

Данные таблички, а также крестильный стол, находящийся на алтаре храма, были подарены Фондом Тери и Обществом Териоки приходу Териоки во время празднования 100-летия со дня основания храма с 6 по 7 декабря 2008 г.

- *Terjoen kirkko.*
Pohjapiirros.

maalilla 304 nro. sijan
 nro. 208 -
 ynt. 512 -

Terjoen kirkon alkuperäinen piirustus. Kuvassa kirkon pohjakuva.

Terijoen seurakunta on saanut lahjaksi alttaritaulun

Seurakuntamme kaunis kirkko on kuten kaikki tietävät kahden sodan myrskyt kestätyään yhä pystyssä, joskin sekä ulkoa että sisältä pahasti riisuttuna. Ja nyt on kirkkomme jälleenrakennustyökin pantu kauniilla tavalla alkuun. Muuan Terijoella toiminut rykmentti on näet lahjoittanut kirkkoon alttaritaulun. Kun tämä lienee ensimmäinen tapaus takaisin vallatulla alueella ja koska hankkeella on oma erikoinen historiansa, lienee paikallaan säilyttää sen muisto näin Terijokelaisen palkoilla tulevia aikoja varten.

Siinä jumalanpalveluksessa, joka kirkossamme sen valtauksen jälkeen ensiksi pidettiin, oli läsnä mm. Vallilan rykmentissä toimiva taiteilija Eeli Jaatinen, joka aikanaan on Terijoella suorittanut asevelvollisuutensa ja nyt joutui olemaan niissä joukoissa, jotka suorittivat Terijoen valtauksen ja siis vapauttivat kirkkommekin siitä häväistyksestä, minkä alaiseksi se oli joutunut.

Katsellessaan riisuttua pyhäkköä heräsi hänessä ajatus alttaritaulun hankkimisesta tähän kirkkoon. Esitettyään ajatuksensa esimiehilleen, rykmentin upseereille, sai hän näiltä suostumuksen ryhtyä suunnittelemaan taulua, jonka rykmentti tulisi kustantamaan ja lahjoittamaan seurakunnalle.

Aiheeseen valitsi taiteilija Jaatinen Raamatun kertomuksen: "Jeesus asettaa myrskyn merellä", Matt. 8: 23-27. Saatuaan esittämälleen luonnokselle asianomaisten hyväksymisen ryhtyi hän työhönsä, jonka hän suoritti kirkon sakaristossa. Näin joutui taiteilija Jaatinen suorittamaan työnsä sotatoimialueella granaattien silloin tällöin räjähdellessä ympärillä niin, että akkunat sakaristosta ja kirkosta särkyivät ja taiteilijan oli jätettävä siveltimensä ja haettava suojaa kellarista. Sodan muistot ovat näin ollen kiinteästi liittyneet tähän maalaukseen.

Työ valmistui marraskuun alkuun mennessä ja 2/11 oli kirkossamme jumalanpalvelus, jossa valmistunut alttaritaulu ensi kerran ja toistaiseksi ainoan kerran oli esillä, se kun näet on siirretty säilytettäväksi Helsingissä.

Jumalanpalveluksessa oli läsnä Vallilan rykmentin upseeristoa ja miehistöä sekä kotiseudulle palannut pieni siviiliväen ryhmä. Alttaripalveluksen tässä jumalanpalveluksessa suoritti sotilaspastori Yrjö Vesterinen ja saarnan piti kirkkoherra V. Mutru.

Saarnassaan omisti kirkkoherra Mutru kiitoksen sanoja Vallilan rykmentille ja erikoisesti taiteilija Eeli Jaatiselle. Seurakunta ottaa tämän lahjan vastaan suuresti kiitollisena uskoen, että tämä alttaritaulu tulee olemaan seurakunnalle aina tuleviin aikoihin asti kallisarvoinen muisto näiltä ankeilta ajoilta.

Jo se, että lahjan antajana on joukko-osasto, joka taistellen on vapauttanut kirkon ja tehnyt seurakunnalle mahdolliseksi jälleen kokoontua pyhäkköön, antaa lahjalle aivan erikoisen arvon.

Aihe, jonka taiteilija käsiteltäväkseen on valinnut, on niin ikään varsin sattuva ja hyvin valittu. Terijoen seurakuntahan on merenrantaseurakunta, jonka asujaimistosta monet ovat hankkineet toimeentulonsa mereltä ja monille heistä on meri myös valmistanut kylmän haudan. Mutta erikoisen merkityksen saa se kaiken sen jälkeen, mitä seurakunta on saanut kokea. Sitäkin on kuljetettu myrskyjen tietä. Mutta niin kuin opetuslapset hädässään kääntyvät Vapahtajan puoleen ja saavat häneltä avun, niin on seurakuntammekin saanut kokea Jumalan apua.

Kuten tuossa taulussa Vapahtajan ylevä olemus hallitsee tilanteen ja synkistä pilvistä loistaa valo, niin on seurakuntakin saava luottaa siihen, että synkät pilvet väistyvät ja myrsky tyyntyy, kun Vapahtaja saa olla mukana.

jatkuu seuraavalla sivulla

Uskomme on, että kun seurakunta kerran jälleen on kokoontuva rakkaaseen kirkkoonsa, on uusi alttaritaulu oleva sanaton saarna sekä nyt elävälle että tulevillekin sukupolville.

Vilpittömän kiitoksensa esittää seurakuntamme Vallilan rykmentille ja taiteilija Eeli Jaatiselle näin saamastaan arvokkaasta lahjasta.

Väinö Mutru
Terijokelainen-lehti, 1941

Terijoen kirkon alttaritaulut

Terijoen kirkon alkuperäinen, Ilmari Launiksen maalaama alttaritaulu *Jeesus asettaa myrskyn* katosi sodan aikana, eikä sen kohtalosta ole tietoa.

Eeli Jaatisen sodan aikana vuonna 1941 maalaama alttaritaulu tuotiin 1944 sodan jaloista Helsinkiin. Sieltä se päätyi Pusulan Kärkölän kyläkirkkoon, jossa se on edelleenkin. Alttaritaulun hankkimiseen tarvittavat varat kärköläläiset keräsivät keskuudestaan. Takakannessa on kuva Eeli Jaatisen alttaritaulusta.

Kärkölän kyläkirkko

Jaatisen alttaritaulun yhteydessä Kärkölän kyläkirkossa oleva laatta

Lähdeluettelo

- Terijoki-kirja, ent. Terijoen kunnanhoitokunnan asettama toimikunta, 1951
- Entinen Terijoki: kylämuistoja, Ester Kähönen, 1982
- Terjokkoine-tehti, Terijoki-Seura ry, numerot 2/2002 ja 2/2008
- Terijokelainen-lehti, Terijoen kunnan julkaisu, 1940–1941
- Terijoki-lehti, ilmestyi vuosisadan alussa Terijoella
- Yksityiset valokuvakokoelmat: Pekka Turtia, Kari Hietala, Rani Lindqvist, Kari Makkonen, Jaakko Mäkelä, Veli-Pekka Sevón, Marjut Torkkeli, Kari Koho
- Terijoki-Seura ry:n valokuvakokoelma
- Terijoen Internet-sivut: www.terijoki.fi

Terijoen kirkko kuvattuna 14.9.2008. Alttaritaulun paikalla on Zelenogorskin seurakunnan siihen asettama krusifiksi.

Terijoen kirkko 1930-luvulla. Kuvassa näkyy kirkon alkuperäinen, Ilmari Launiksen maalaama alttaritaulu.

EERO JÄRVINEN
1941